

§ 260

Yttrande över betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

RS 2025-0636

Sammanfattning

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52) till Region Stockholm för yttrande.

Beslutsunderlag

1. Regionrådsberedningens skrivelse
2. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
3. Sammanfattning av betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Yrkanden

Ordförande Aida Hadzialic (S) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 10 september 2025 (bilaga).

Beslut

Regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Paragrafen är justerad

Skickas till

Justitiedepartementet

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Föredragande regionråd: Aida Hadžialić

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet *Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)* till Region Stockholm för yttrande.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet *Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)*.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Regionrådsberedningens motivering

En bärande del av ett välfungerande demokratiskt arbete är att säkerställa medborgarnas insyn i de politiska processerna och arbetet. Det är av stor vikt med transparens och tydlighet för invånarna. Med anledning av detta ser regionrådsberedningen positivt på arbetet med betänkandet om *Ökad insyn i politiska processer*. Region Stockholm har utifrån detta arbetat med att öka transparens och insyn, bland annat genom arbetet med styrningen av den egenägda vården.

I en orolig omvärld är det av stor vikt att motverka utländska aktörers bidrag i syfte att påverka förtroendevalda och politiska partier i Sverige. Regionrådsberedningen ser därför mycket positivt på att detta föreslås förbjudas. Alla delar av samhället behöver stå redo för att möta yttre påverkan.

Det är även av stor vikt att påverkanskontakter mellan aktörer och förtroendevalda synliggörs på ett transparent sätt för att öka förtroendet för det gemensamma och användandet av skattemedel.

Regionrådsberedningen menar dock i likhet med regionledningskontoret att även krav på allmänhetens insyn i regionala- och kommunala politikernas kontakter med lobbyister bör omfattas av den nya lagstiftningen eftersom

det berör ett tidigare oreglerat område. Detta i syfte att förbättra ansvarsutkrävandet samt medborgarnas insyn i politiska processer.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Sammanfattning av betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Aida Hadžialić

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet *Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)* till Region Stockholm för yttrande.

Kommitténs hade till uppgift att göra en översyn av nuvarande reglering om insyn i finansiering av partier samt överväga om det fanns behov av en reglering som ställer krav på insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister. I betänkandet föreslås ändringar i lagen om insyn i finansieringen av partier, insynslagen, bland annat att anonyma och utländska bidrag till partier och förtroendevalda förbjuds och att partierna även ska redovisa sina utgifter, tillgångar och skulder till Kammarkollegiet. En ny lag föreslås även som ställer krav på insyn i vissa kontakter med politiska beslutsfattare. Genom den nya lagen ska allmänheten ges ökad insyn i så kallad påverkanskommunikation (lobbying).

Region Stockholm ser positivt på initiativ som, såväl direkt som indirekt, kan underlätta det viktiga arbetet med allmänhetens insyn i politiska beslutsprocesser och ser därför positivt på utredningen och de förslag som lämnas däri.

Region Stockholm tillstyrker förslagen om ändringar i insynslagen. Det är viktigt att värna om och arbeta för att stärka demokratin och allmänhetens tilltro till det demokratiska systemet innefattat insyn i både finansieringen av förtroendevalda och partier samt den påverkan som sker på de politiska beslutsfattarna i samband den regionala och nationella beslutsprocessen. Regionen bedömer att förslagen kan bidra till att stärka allmänhetens förtroende för det allmänna och är därför positiv till förslagen.

Region Stockholm tillstyrker även att det införs en ny *lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut* men regionen förordar att denna även ska omfatta sådan påverkanskommunikation som sker med förtroendevalda inom kommunala och regionala församlingar. Forskning, myndigheters rapporter och samråd som skett inom insynskommitténs uppdrag tyder på att politiska beslutsfattare och deras medarbetare på regional och lokal nivå också har omfattande kontakter med påverkansaktörer och att risken för intressekonflikter och olämpliga ageranden är minst lika stor på dessa nivåer som vid regering och riksdag. Anledningen till att förslaget inte omfattar påverkanskommunikation som riktar sig mot kommunal- och regionalpolitiker anges vara att försiktighet bör iakttas när lagstiftning införs på ett tidigare oreglerat område och att administrativa bördor inte bör läggas på enskilda om det inte är helt nödvändigt.

Region Stockholm anser att ett krav som ger aktörer skyldighet att redovisa sina kontakter med politiska partier, förtroendevalda, ersättare och kandidater till regionfullmäktige och deras medarbetare inför politiska beslut kan bidra till att ytterligare öka transparensen i den regionala beslutsprocessen. Detta kan i sin tur leda till att minska riskerna för misstankar om att förtroendevalda i regionen påverkas av otillbörliga kontakter i sitt beslutsfattande. Detta kan både leda till ett ökat förtroende för att regionala- och kommunala beslut fattas på sakliga och objektiva grunder men även verka som ett skydd för de förtroendevalda i genomförandet av deras politiska uppdrag. Region Stockholm föreslår därför att även krav på allmänhetens insyn i regionala- och kommunala politikers kontakter med lobbyister omfattas av den nya lagstiftningen. För det fall detta inte sker ser regionen positivt på insynskommitténs förslag om att regeringen bör överväga att i ett senare skede inkludera politiska beslutsfattare för regioner och kommuner.

Bakgrund

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet *Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)* till Region Stockholm för yttrande.

Den 15 juni 2023 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att göra en översyn av nuvarande reglering om insyn i finansiering av partier samt att överväga om det finns behov av en reglering som ställer krav på insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister. I uppdraget ingick även att överväga om det bör införas särskilda krav på transparens och samtycke från enskilda

medlemmar i samband med bidrag från organisationer på arbetsmarknaden till partier.

Sammanfattningsvis föreslår insynskommittén bland annat följande:

- Beloppsgränsen för förbudet mot anonyma bidrag till politiska partier eller kandidater i insynslagen föreslås att tas bort (se avsnitt 10.2 i betänkandet). Syftet med att ta bort beloppsgränsen är att minska möjligheten att kringgå insynslagens bestämmelser. Möjligheten till förenklad hantering av små bidrag (under 0,005 prisbasbelopp behålls dock oförändrad liksom beloppsgränsen för redovisning av bidragsgivarens identitet (0,5 prisbasbelopp).
- Redovisningsskyldigas ansvar att förhindra kringgåenden av insynslagen ska förtydligas (se avsnitt 10.5) till exempel ska den redovisningsskyldige ha ett ansvar att agera om det finns omständigheter som ger anledning att misstänka att ett bidrag har förmedlats av annan än givaren. I sådana fall ska partiet eller kandidaten utreda saken och om det inte går att få tillräcklig klarhet ska bidraget uppfattas som anonymt.
- Redovisningsskyldigheten enligt insynslagen ska utökas till att omfatta även kostnader, tillgångar och skulder (se avsnitt 10.6). I dag gäller redovisningsskyldighet enbart för intäkter. Ändringarna syftar i första hand till att ge allmänheten en komplett bild av vilka medel som partier och kandidater använder i sin politiska verksamhet. Dessutom kan lån i väl så hög grad som bidrag riskera att försätta mottagaren i en beroendesituation i förhållande till givaren.
- Ett förbud införs för partier, sidoorganisationer, ledamöter, ersättare för ledamöter och valkandidater mot att ta emot utländska bidrag. Undantag görs för mindre bidrag avsedda för att täcka utgifter i samband med internationellt partipolitiskt samarbete och bidrag från Europeiska unionens institutioner. Förslaget motiveras med att politiska partier och politiska rörelser i Sverige ska vara självständiga i förhållande till utländska aktörer (avsnitt 11.2).
- En ny lag, lagen om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut, införs som ställer krav på insyn i vissa kontakter med politiska beslutsfattare i riksdag och regering i syfte att stärka tilliten till det politiska systemet (avsnitt 13.2). Enligt förslaget ska så kallade påverkansaktörer registrera sig hos Kammarkollegiet och redovisa vissa uppgifter om sin verksamhet. Redovisningen ska bland annat innehålla uppgifter om de direkta kontakter som påverkansaktören haft med politiska beslutsfattare och deras medarbetare i riksdag och regering. Avgränsning av lagen föreslås

till att gälla kommunikation med syfte att påverka beslut eller beredning av ett ärende. Syftet med den nya lagen är att stärka transparensen i den politiska beslutsprocessen.

Kommittén är enig avseende föreslagna ändringar i insynslagen men det förekommer reservationer avseende förslaget om en lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut. Det förekommer även reservationer i kommitténs beslut att inte föreslå en lag med vissa bestämmelser om arbetsmarknadsorganisationers bidrag för partipolitiska ändamål.

Författningsändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Föreslagna ändringar i insynslagen fråga om vad en redovisning ska innehålla och om granskning och yttrande av revisor ska tillämpas första gången på redovisning som avser kalenderåret 2027 eller som inleds närmast efter den 1 januari 2027.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm ser positivt på initiativ som, såväl direkt som indirekt, kan underlätta det viktiga arbetet med allmänhetens insyn i politiska beslutsprocesser och ser därför positivt på utredningen och de förslag som lämnas däri.

Region Stockholm tillstyrker förslagen på ändringar i insynslagen. Regionen noterar att förslagen om ändringar i insynslagen i låg utsträckning påverkar regionens verksamheter, däremot påverkar förslaget de partier som är redovisningsskyldiga gentemot regionfullmäktige för det partistöd som de erhåller från regionen. Förslagen påverkar även ledamöter och ersättare i regionfullmäktige samt valkandidater för partierna. Regionen anser att det är viktigt med möjligheten till insyn i den finansiering som sker av politiska partier, både i form av bidrag och lån. Regionen håller även med insynskommittén om att förslaget om att beloppsgränserna för anonyma bidrag till partier tas bort kan bidra till att riskerna för att insynslagets bestämmelser kringgås och därmed också minska risken för korruption.

Region Stockholm tillstyrker även att det införs en ny *lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut* men förordar att denna även ska omfatta sådan påverkanskommunikation som sker med förtroendevalda inom kommunala och regionala församlingar. Anledningen till att förslaget inte omfattar påverkanskommunikation som riktar sig mot kommunal- och regionalpolitiker anges i betänkandet vara att försiktighet

bör iakttas när lagstiftning införs på ett tidigare oreglerat område. Detta då förslaget kommer att påverka förutsättningarna för det politiska beslutsfattandet i Sverige. Insynskommittén uttalar vidare att administrativa bördor inte bör läggas på enskilda om det inte är helt nödvändigt och att regelverket därför bör börja med att omfatta politiska beslutsfattare på central nivå där för hela landet bindande normer fastställs. När lagstiftningen har varit i kraft ett tag anför kommittén att det bör utvärderas hur lagstiftningen fungerat och om det finns skäl att utvidga dess tillämpningsområde till regional och lokal nivå bör det utredas hur regelverket i så fall ska se ut på dessa nivåer.

I betänkandet anges samtidigt att det av forskning, myndigheters rapporter och vid samråd som skett inom insynskommitténs uppdrag framgår omständigheter som tyder på att politiska beslutsfattare på regional och lokal nivå också har omfattande kontakter med påverkansaktörer och att risken för intressekonflikter och olämpliga ageranden är minst lika stor på dessa nivåer som vid regering och riksdag (se avsnitt 8.5.1 samt 13.5.4 i betänkandet). Kommuner och regioner är komplexa politiskt styrda organisationer som ansvarar för många olika verksamheter som bedrivs i olika driftsformer. En stor del av verksamheterna består av välfärdsproduktion med nära och dagliga kontakter med brukare, patienter och näringsliv. I prop. 2024/25:80 s 16 *Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och tydligare intern kontroll i kommuner och regioner* har det därför konstaterats att kommuner och regioner kan möta ännu större utmaningar när det gäller att åstadkomma ett effektivt arbete mot korruption jämfört med de statliga myndigheterna.

Region Stockholm lägger stor vikt vid insyn i de beslut som fattas av regionen och i Region Stockholms uppförandekod (RS 2017-1198, RS 2019-0829) som beslutades av regionfullmäktige den 20 november 2019 ställs höga krav på insyn. I uppförandekoden anges att insyn, transparens och delaktighet är grundläggande i offentlig verksamhet eftersom det motverkar maktmissbruk och ger invånarna möjlighet att påverka. I enlighet med uppförandekoden ska regionens invånare ges tillgång till information, kunskap och stöd så att de ska kunna vara delaktiga i beslut som rör dem inom ramen för verksamheten. Invånarna ska även ges möjlighet till insyn i vilka beslut som fattas, hur de fattas och resultatet av dem för att de ska kunna delta i den demokratiska processen, fatta egna beslut och föra dialog med förtroendevalda och verksamheter.

Region Stockholm anser att ett krav som ger aktörer skyldighet att redovisa sina kontakter med politiska partier, förtroendevalda, ersättare och

kandidater till regionfullmäktige och deras medarbetare inför politiska beslut i syfte att påverka dessa kan bidra till att ytterligare öka transparensen i den regionala beslutsprocessen. Lagen skulle således kunna medföra minskade risker för misstankar om att företrädare för regionen påverkas av otillbörliga kontakter i sitt beslutsfattande. En sådan transparens kan vidare leda till att allmänheten får ett ökat förtroende för att beslut som fattas av regionen sker på sakliga och objektiva grunder och minska riskerna för korruption i den kommunala och regionala verksamheten. Regionen bedömer också att kravet skulle kunna vara en positiv åtgärd för förtroendevalda då det nya kravet kan verka som ett skydd mot misstanke om otillbörliga kontakter i genomförande av politiska uppdrag. Regionen föreslår därför att krav på allmänhetens insyn även omfattar regionala och kommunala politikers kontakter med lobbyister. En sådan reglering skulle även vara förenligt med Europarådets rekommendation om lobbning från 2017. För det fall detta inte sker ser regionen positivt på insynskommitténs förslag om att regeringen bör överväga att inkludera politiska beslutsfattare för regioner och kommuner som ett nästa steg efter utvärdering av hur nu föreslagna regler fungerat.

Det finns 34 500 förtroendevalda i landets 290 kommuner och drygt 4 700 förtroendevalda i landets 20 regioner. Merparten, 96 respektive 93 procent, är fritidspolitiker och sköter därmed sina uppdrag vid sidan av arbete eller studier. En stor andel av de förtroendevalda har fler än ett förtroendeuppdrag (se prop. 2024/25:80 s 8). Mot bakgrund av detta ställer Region Stockholm sig slutligen positiv till förslaget om att det ska ankomma på lobbyisterna att registrera de påverkanskontakter de har med politiska företrädare och att ansvaret inte föreslås att ligga på de förtroendevalda. Den administrativa bördan som registreringen kan komma att medföra bedömer regionen kan upplevas som allt för betungande för mindre partier och fritidspolitiker, som dessutom inte sällan sitter på flera olika förtroendeuppdrag i både kommun och region.

Ekonomiska konsekvenser

Kommittén har bedömt att de kostnadsökningar för regioner som kan följa med anledning av förslagen förväntas vara så begränsade att de ryms inom befintliga anslag. Beslutet om att anta yttrandet över remiss Betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52) bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Katarina Back
Chefsjurist

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Beslutsexpediering

1. Justitiedepartementet

Godkänd av Emma Lennartsson, 2025-08-11